

2
Dr. R. W. HYNEK:

**„KONNERSREUTHSKÉ“
JESLIČKY**

1930

KNIŽNICE „NÁVRATU“ Č. 1.

„KONNERSREUTHSKÉ“ JESLIČKY

*(Dle více stigmatizované Terezie Neuman-
nové z Konnersreuthu umělecky podané Na-
rození Páně akadem. malířem
V. Andresem.)*

Dr. R. W. HYZNEK

*V Praze 1930.
Veškerá práva vyhrazena. Nákladem vlastním.
V komisi Lad. Kuncíře, Praha II., Voršilská 3.
Tiskl Alois Koníček, Praha XII.*

Básníku

Jakubu Demlovi

v úctě připsáno.

Zcela zvláštním „řetězem okolností“ puzen, přestěhoval se do Prahy akademický malíř a sochař V. Andres, tvůrce různých Betlémů, i soch sv. Terezičky z Lisieux, restaurátor obrazů i konservátor oltářů, činný dříve v Chrámovém Družstvu v Pelhřimově. Po delším blouzení najal sobě atelier v Korunní třídě na Vinohradech, zcela blízko mého bydliště.

Když jednou jsem zavítal v jeho dílny, pracoval právě na roztomilých, malých, rodinných jesličkách, vytvořených ve značně odlišném seskupení, než byly jeho loňské, velké v Praze vystavované, i právem obdivované. Při řeči zabrousil jsem na svoje téma konnersreuthské. Náhle při vzpomínce na stigmatizovanou Terezii Neumannovou upamatoval jsem se, že v I. díle obsáhlé knihy dra Gerlicha jest věnováno téměř 150 stran visím této omilostněné osoby. Tam jest vyličen dopodrobná i Narození Páně v skalním chlévě betlémském. Navrhl jsem tudíž umělci, by se pokusil o výtvor, odpovídající těmto visím, které jsou v mnohém ohledu vskutku překvapujícími.

Jak na četných svých přednáškách o Konnersreuthě i ve svých spisech jsem se byl zmiňoval, vynikají Tereziny vise Ukřižování Páně úžasnou **přirozeností**, **lapidární prostotou a úchvatnou věrností** historicko-kulturního podání. Zejména mne však zdrtily psychologicko-lékařské podrobnosti umučení Kristova, takže jsem z nich přímo vyčetl jediné uspokojivé lékařské vysvětlení Jeho smrti. Byl jsem přemožen údivem nad grandiosní jednoduchostí a při tom ohromnou podmanivostí vyprávění tohoto zcela prostého, neučeného, venkovského děvčete. Tento svůj dojem zachytil jsem zejména v V. vydání svých spisů o Konnersreuthě, v „Živém Obraze Ukřižovaného“ a byl jsem nesmírně překvapen, když J. M., nejd. pan biskup Dr. Kašpar z Hradce Králové ve své publikaci „Dojmy z Konnersreuthu“, potvrdil téměř doslovně tyto věci.

Což mají podobné soukromé vise a zjevení nějaký význam pro ostatní věřící či katolický svět? Jak dobře známe, jest naše Církev značně a právem skeptická k podobným soukromým zjevením, vycházejíc ze správné zásady, že vše, nám ke spasení potřebné, bylo již zjeveno a Duchem Svatým vnuknuto pisatelům knih novozákonních. A v těchto knihách posvátných je sděleno k našemu poučení a posvěcení našich duší.

Dostávají-li nad to duše, zvláštní heroické ctností nebo láskou vynikající, další, ale soukromé vidění a zprávy, děje se tak nezměrnou milostí Boží především k jich vlastnímu vzdělání a pokroku ve víře a ctnostech. Též jsou jim udíleny jako nad míru sladká odměna za jich přestálé utrpení, oběti atd. Měl jsem o tom všem dne 21. října t. r. při své poslední (již šesté) návštěvě Konnersreuthu delší rozhovor s dp. farářem J. Naberelem.

Přes to ku podivu leckdy tyto vise obsahují nazírání skutečných historických dějů, míst, osobností atd., jak později se zjistí. Skvostný doklad toho uvedl jsem ve svojí výše citované knize, která vychází právě v překladu čtyř světových řečí. Týkal se domku Panny Marie čili Panhagia Kopuli na Bulbul Dagu u Efesu, archeologicky objeveného 80 let po zaznamenání jeho existence ve viděních ctih. Anny Kat. Emmerichové z Dülmenu. Tato pak tehdy naprosto nemohla mít ani potuchy, že by obraz jejich visí skutečně byl existoval. A zprávy téže visionářky, rovněž stigmatizované o přehořkém umučení Páně a životě Panny Marie, daly podnět nespočetným umělcům: malířům i sochařům k jich uměleckým výtvorům. Zpracování údajů Emmerichové spisovatelem Klementem Brentano stalo se nevyčer-

patelným dolem námětů vynikajících děl, pro věřící pak výtečnou duchovní četbou.

Vyprávím tedy umělci Terezinno vyličení adorace pastýřů v Betlémě, jak jsem si je byl zapamatoval. K vůli osvěžení paměti přinesl jsem i knižní jejich text. Mistru Andresovi zazářily oči. Byl vším tím nadšen ve své umělecké fantasi. Podávalo se mu něco nového, nadmíru působivého, ba téměř revolučního proti leckdy řemeslným „výtvorům“ našich svatyní a chrámů. Něco, do čeho bylo lze vskutku vložit celou duši, celé srdce!

Na úpatí hory, na mělkou jeskyni v úbočí skály přilepen jest z prken sbitý chlív, jehož rozměry Terezie Neumanová přesně popisuje. Jest ca 7 m dlouhý a 4 m široký. V předu na straně k východu obrácené, jest zvýší as 2 m, v zadu o půl m vyšší. Střecha jeho z hrubých prken sbitá, sklání se k severní straně, částečně skalou zavalené a to zšíří as půldruha metru. V této straně nalézá se jedno okénko. V přední stěně uprostřed zasunovací dvéře zvýší mužské postavy, metr a čtvrt široké, napravo pohyblivé. Uprostřed kolem stěn vzadu zaraženo jest asi deset metrových kolů k uvazování dobytka, k jehož krmení sloužilo pět jeslí necelý 1 metr vy-

sokých, z prken sbitých a překříženými
podstavci opatřených.

Šesté pak jesličky této stáje blahosla-
vené, nejslavnější v dějinách lidstva,
jsou téměř uprostřed a na nich hlavi-
čkou směrem vzad ke skále, odpočívá
Božské Dítě. Po levé straně sklání se
k Němu s neskonalou láskou a úctou —
Jeho Matička. Na pravé koří se Jeho
pěstoun sv. Josef, v němém úžasu a ne-
změrné pokoře. A do chléva nahnuli se
pastýři betlémští, celkem osm, se svými
zamilovanými ovečkami, bílými i hně-
dými, a dvěma ovčáckými psy, chun-
delatými, svislýma ušima i ohony. Je-
den z nich jest velký a černý, druhý
menší pak hnědý. Tedy symboly věrno-
sti, oddanosti a dobra. Jest neodpustitel-
ným pochybením, jestli někdo z jakých-
koliv příčin obrázek jesliček doplňuje
kozami či kozly, ztělesněným to prin-
cipem zla.

Tedy vedle Marie Panny a jejího
snoubence sv. Josefa, prvními z lidí, kte-
rým bylo dopřáno pokořiti se Spasiteli-
Dítě, jsou pastýři. Lidé prostí a příro-
dě nejbližší, pastýři, kterým v jich malé
boudě, as půlhodiny cesty odtud vzdá-
lené, se byl ve spánku zjevil nádherný,
zářící anděl a zvěstoval jim neskonale
radostnou zvěst o narození se Vykupi-
tele světa. Během udýchání, nahnuli se
do této větší stáje, taktéž jejích pánu

náležejí, leč od města Betléma, vzdálené pouhých 200 metrů. Běželi sem o překot, by vlastníma očima uzřeli světodějný zázrak, odehravší se tu právě dle sdělení andělského.

Stigmatizovaná Terezie Neumannová odlišuje přesně, zcela dle Písma svatého, scénu zvěstování andělského pastýřům od samotného aktu jich adorace ve skalním chlévě. Při prvním ději vidí vedle postavv anděla, vysokého řádu, celé kůry andělské na zem slétnuvší a slyší dokonce uchvacující, nevypověditelnou hudbu nebes. Při zcela prostém a tklivém ději klanění se pastýřů novorozenému Dítku --- nevidí již postav andělských, aniž slyší opojné melodie sfér nebeských. Zejména pak neumisťuje do tohoto prkenného, nadmíru jednoduchého skalního chléva hold sv. Tří králů, které dle jejího podání a s celým nádherným komonstvem, událo se již ve zděné budově města Betléma.

Právě touto, přirozeně prostou scénou, ve svěžím jakobv zcela novém, poetickém rouchu, dociluje se nadměrně působivého dojmu, až zvláštní silou uchvacujícího. Vždyť přeradostný tento děj nemůže býti podán ani prostěji, ani krásněji, ani živěji. V nevysokém, nuzně z prken sbitém chlébě, který jako by tísněn skalními šedočernými massami, jižjiž se rozpadá, uzřelo světlo naší béd-

né planety právě Světlo světa. Vedle panenské Matičky a mlčenlivého Pěstouna, adorujících právě zrozené Dítě, kolkolem tísní se v nejmalebnějším kruhu osm postav pastýřských. Všichni v němém úžasu nebo s hlasitým díkůvzdáním Bohu, vrhají se na kolena, aby kořily se Pánu nebes a země. Neboť Tým, ač jsa Stvořitel všehomíra, vzal na sebe podobu nejslabšího a nejnuznějšího z nás, aby trpěl za hříchy naše a vykoupil svět předrahou svojí krví. — — Než v tento prvý hold přírodních a jednoduchých lidí, potloukajících se těžce životem, hlásí se sama příroda o právo adorace. Mezi klečící a klekající pastýře nahrnou se jejich zamilované ovečky, které se byly oddělily od ostatního stáda, čítajícího asi 500 hlav. I ony jsou dychtivy spatřiti milostné Dítě. Tlačí se, kupí a strkají směrem k jesličkám.

Leč jest jich pouze dvanáct — třináctá zůstala stát mezi dveřmi a obrací se zpět. — — V pravo v rohu doutnající ohniště, v levo kupa sítiny a pšeničné slámy, na níž leží rozložen šedavý plášť sv. Josefa. Ze zvířat vidí Terezie blízko jesliček Jezulátkových vzadu uvázanou oslici, která sem přinesla panenskou Matku na svém hřbetě. Nyní svých dechem pomáhá zahřívati Dítě nebes. Bylať tehdy noc zvláště studená a ne-

vlídná. Obloha zamračená. Až po narození Páně se náhle rozjasnilo. --- . . .

Nedivil jsem se, že při líčení tohoto nádherně prostého a na výsost poetického podání, malíř Andres jen jen hořel a dal se do práce s nesmírným zápalem a láskou. Neumdlévaje dnem i nocí, nepřestal pracovati, až své vidění proměnil v harmonický a umělecký celek námětu: „Jesliček dle visí Terezie Neumannové z Konnersreuthu“. Ovečky pak s nevšedním talentem a zdarem vymodelovala mladistvá umělkyně slečna Wildová. Ku podivu, ve čtyřech, pěti nedělích, pokročilo dílo tak daleko, že mohl býti vzat jeho první snímek. S tímto pak jsme spěchali do Konnersreuthu.

Nuže, odpovídá výtvor zvláště schopného a pro tuto práci zaníceného umělce přesně vidinám stigmaty omilostněné trpitelky konnersreuthské? Tak táže se každý čtenář i divák. A tak tázali jsme se stále, zejména, když pro zkrácení názvu pojmenovali jsme tento výtvor zcela stručně „jesličkami Konnersreuthskými“. Nazvány jsou tedy tímto požehnaným místem — vesničkou bavorských Smrčin — ačkoliv jsme na pochybách, zdali tam právě pojmenování to dojde souhlasu. Než moderní člověk zkracuje si vše, dokonce mu dostačí již počáteční písmena a výraz jesliček

„konnorsreuthských“ vystihuje krátce a dobře svůj původ námětu. Historii vzniku podávají pak tyto řádky.

Mistr Andres jako bývalá vedoucí síla Chrámového Družstva v Pelhřimově, poznal nejlépe bídu a ubohost obvyklých našich znázornění této pro srdce křesťana nejradostnější zvěsti. V přemnohých našich chrámech, plastickému podání této přebílé „noviny“ musí postačiti zcela uboze a řemeslně zhotovené práce, při nichž naprosto nelze mluvit o nějakém uměleckém či citovém uchvácení diváka. Jinde jsou dokonce jesličky po továrnicku zhotoveny a přece jimi musí vzít za vděk duchovní správce osady i její drobotina. Leckde jsou to t. zv. „národní“ jesličky, někde zcela nechutně komponované, ač mezi nimi jinde nalézt se dají náměty lidově zpracované a dost umělecky působící. Všechno však převyšuje bolestný fakt, že od konce XVII. stol. — vyjímaje dílo sochaře F. Bílka — nebyl tento vděčný poetický a náboženský námět u nás vůbec zpracován pravým umělcem. Pročež již touto okolností jsou jesličky mistra Andres něčím novým a radostným samy o sobě. Ostatně každý, kdo nechá na sebe působiti klidně celou poesii tohoto díla, přisvědčí, že umělec překonal zde sama sebe. Vskutku byla to vyšší síla, která jej inspirovala a způsobila,

že jeho realistickým podáním všude prozařuje nepopíratelně metafysická moc

Přirozeně jsme se snažili učiniti tyto jesličky co nejvěrnějším a nejdokonalším obrazem vidin stigmatizované. Byli jsme až naivně důvěřivými v této snaze přiblížiti se co nejvíce autentickému podání Terezinému. Abychom pak od ní samotné slyšeli některé doplňky či opravy aneb změny, vypravili jsme se dokonce do Konnersreuthu, kde jsme byli ohlášení a návštěva nám povolena. Těšili jsme se skoro dětinně na toto setkání -- než sny naše dopadly zcela jinak.

Především jsme zapomněli, že v Bavorsích posvícení, na neděli 19. října připadnuvší, se slaví tři až čtyři dny a že v tu dobu stigmatizovaná trpí převelice náměstným utrpením (Sühnenleiden), za hříchy tu páchané. Ale událo se ještě něco strašlivějšího, naprosto nečekaného a nadobro zdrtilo naše naděje. Právě onu hodinu, kdy jsme měli býti přijati naší Terezií a přelaskavý její duchovní vůdce šel nás jí ohlásiti, udála se strašlivá katastrofa v Alsdorfu, kde rázem a na tři sta nešťastných horníků zápasilo a podléhalo kruté smrti: zasypáním, udušením, uhořením. Tu Terezie, nesmírně soucitná a citlivá duše, která i přes velikou dálku vycítiti mohla děs

a hrůzy této strašlivé pohromy, upadla v nezměrné utrpení.

Pro bolest nemohla se téměř dívat, neslyšela dobře, nevnímala patřičně své okolí. Nemohla naši návštěvu přijmouti. Tedy až doma a dodatečně jsme zvěděli, proč vlastně jakákoliv porada s ní, či jen spatření její bylo vůbec vyloučeno.

Ale vzácný kněz, dp. farář Naber, vynasnažil se nám aspoň poněkud nahraditi tuto „nehodu“. Probírali jsme s ním všechny jednotlivé body i postavy adorace pastýřů, ačkoliv hned na počátku nám prohlásil své stanovisko, že asi bude velmi těžkým úkolem znázorniti přesně děj tak, jak jej Terezie nazírala. Ta si jej uvědomuje jakoby zachycený fotografickou deskou a pouze v daném jediném okamžiku. Naproti tomu při uměleckém tvoření, které se musí řídit dle svých pravidel a zákonů, je nutno leccos pozměnit a přizpůsobit, aby bylo docíleno i jen přibližného dojmu více stigmatizované. Zkrátka — pro umění nutno též dbáti volnosti umělecké, „licentia poetica“.

Přes to pokusil se dp. farář s nevšední ochotou na druhý den získati nám jakési schválení naší práce konnersreuthskou visionářkou, dle přivezené sošky Madonny jesličkové a dle podaných fotografií. Leč i tato námaha vyzněla na prázdno, protože stigmatizovaná pro-

hlásila, že není vůbec možno člověku ani popsat, ani znázorniti to, co nazírala . . . Chápu to dobře a uznávám dle veškerých svých znalostí z oboru těchto zvláštních úkazů duševních se týkajícího. Pokorně přijímám stanovisko dp. faráře Nabera, že snad jen veliký mystik, který by byl ještě větším umělcem, dovedl by něco podati jiným z podobně úchvatné vise, ač-li se to, co prožil a nazíral, lidskými slovy, našimi barvami a uměleckými prostředky vůbec dá nějak zachytiti aneb projádríti Vzpomeňme jen závratných zážitků velkých katolických mystiků! Naprosto nevyslovitelných, nesdělitelných, proti nimž i nejúchvatnější báseň, nejgrandiosnější výtvar umělecký jest jen pouhým stínem či praubohým blekotáním slov . . .

Tedy pokorně i odevzdaně resignovali jsme s mistrem Andresem na tuto nejvyšší metu naší takřka společné práce na díle, které *per fas i nefas* nazvali jsme přes to „Konnersreuthské“ jesličky. Neb *ultra posse nemo tenetur* a upokojujeme se aspoň vědomím, že i pouhá naše snaha zasluhuje chvály, kde sil a možností se nedostává . . . A tak se stalo, že mistr Andres vědomě leckde pozměnil či doplnil svůj výtvar, přesně dle účelů i potřeb, jimž týž slouží.

Jsou tedy leckteré rozdíly v podání

stigmatizované a umělcově. Již u samotné Madonny. Táž klečí tu sice věrně dle podání Terezina po levé straně jesliček Ježíškových. Též Děťátko správně vyznačuje se zde kučeravými, světlými vlásky a temněmodrými očkami, i drobounkými prstíky a ručkami. „Rozbalila předrahé a přesladké Robátko a v nejvyšší pokoře, radosti a lásce koří se Matička svému Božskému Synu, kterého, oděného v dlouhou košilku se širokými rukávy, byla právě z plének rozbalila. Klečí tu s hlavou skloněnou a rukama přes prsa skříženými.“ Tak asi nazírá na tento děj stigmatizovaná. Tato posice Bohorodičky se jí zvlášť zalíbila, takže vlastně jen tuto vidí a si pamatuje.

Naproti tomu mistr sochař vyvolil sobě okamžik, tomuto právě předcházející (ačkoliv se pokusí též o tuto autentickou pozměnu svého díla), aby právě tím působivěji znázornil obraz Matičky-Panny, jak jej byl vytvořil ve svých meditacích. V pravdě výkvět nadpozemské krásy, něhy a lásky sklání se tu půvabně k svému miláčku a Bohu: k maličkému, bezmocnému Děťátku. Andres vložil do tohoto znázornění veškeru sílu vidiny věřícího umělce a ctitele Mariánského, aby právě zdůraznil a povznesl tuto ústřední skupinu, ovládající a usměrňující celé jesličky. Možno říci,

že kromě Batoniho bude jen pramálo umělců moci soupeřiti s jeho šťastným podáním Matky, která nepřestala býti zároveň Pannou. Pro tuto přednost cením si nesmírně jeho dílo, zvláště v naší zvlčilé a znemravnělé době.

Před touto Madonnou vskutku lze se modlit. Vskutku povznášet svoji mysl k Bohu, a tím jest vlastně řečeno vše.

Ať na jesličky pohlížíme se strany kterékoliv, ať se již obdivujeme motivu jakémukoliv, odevšad, i po těch ovčích hřbetech sklouzne se zrak náš k samotnému jádru a středu celé komposice, jako by k oltáři, na němž trůní Matka Boží a Děťátko. Čili umění mistrovo v křesťanském smyslu plně dosahuje svého cíle.

Těž barva šatů i Bohorodičky a jich uspořádání dochováno věrně dle vyličení T. Neumannové. Na hlavě Mariině jest světlý závoj, na ramenou vlněný šátek, žlutavý jako vlna. Kdežto při zvětstování andělském Paní naše má na sobě, dle udání téže visionářky, světle modrý šat, širokých záhybů i rukávů, zde oděna jest v poutnický šat hnědčervený, podkasaný pasem z téže látky, s uzlem na levém boku. Na nohou má opánky z kůže. Po veliké námaze vypsal se dp. farář Naber (tyto i o ostatní zde uvedené podrobnosti, sám zaznamenal a dr. Gerlichovi pro jeho knihu dal

k dispozici. Jelikož všechny údaje zopakoval se mnou při poslední návštěvě a tyto jsou nutny k vysvětlení našich jesliček, uvádím je i zde zevrubně).

Po pravici Jezulátka jest jeho Pěstoun sv. Josef. Přenesmírnou milostí Boží za ochránce Spasiteli na místě Otcově vyvolený muž — klečí tu po celou dobu na obou kolenou. Adoruje synáčka Panny rukama ve výši brady v sebe křížem sepnutýma — v němém úžasu a úžasném holdu úctv. Neníť ještě starcem, jak leckde bývá zobrazován, nýbrž s nepokryté jeho hlavy husté, černé kadeře splývající dolů, dotýkají se ramenou i zad. Též vous jeho prostředně dlouhý, černý, hustý, nerozdělený jeví se poněkud světlejším vlasů. Pěstoun Páně oděn jest v dlouhý, až po kotníky sahající šat tmavožlutý se širokými rukávy. Přepásán jest opět pasem z téže látky zhotoveným a zauzleným na levé straně. Dva nestejně konce jeho visí po boku dolů. Ve výrazu tváře sv. Josefa zračí se nebeský klid, dobrota a láskyplná radost. Tyto všechny detaily zaznamenává dle stigmatizované dr. Gerlich a byly věrně dodrženy i v díle Andrešově, pokud jen to bylo možno.

Týž mistr pokusil se vystihnouti správně i další, třeba ne tak určité a přesné podrobnosti, týkající se zejména pastýřů. Především se mu podařilo vy-

tvoriti vůdce pastýřů, vskutku patriarchální zjev starce, kterého umístil v pravo, na kolenou klečícího. S oběma rukama roztaženýma (v pozici „orante“, jak zhusta možno zřítí v římských katakombách), adoruje zrozeného Boha-člověka. Majestátní bílý vous, turbanová pokrývka hlavy, ovčí kůže přehozená na ramenou a zádech, přirozené žlutavé barvy, řasnatý, hnědý, až po kotníky sahající šat, na nohou opánky s řemením . . . , toť vše jsou údaje samotné Terezie Neumannové, jichž opět věrně použil náš umělec.

Postoj tohoto se modlíciho starce udán jest samotnou Terezií Neumannovou. Nemohou být falešněji znázorňovány klanící se a modlící se osoby tohoto historického období než s rukama po našem způsobu oběma dlaněmi i prsty na sebe přiloženými. Starověk se takto nemodlil a chybují i nejvěhlasnější umělci pozdějších staletí, kteří takto malovali betlemské osoby.

Pouze tyto vyjmenované osoby podrobněji nám svým popisem zobrazila naše visionářka. Pro rozestavení, postoje atd., ostatních pastýřů, jakožto osob méně důležitých, dala pramálo dat. Sděluje jen, že dva z nich (z osmi totiž pastýřů), jsou starci a dva mladíci, ostatní v prostředním mužném věku a dva bezvousí mladíci. Čtyři z nich mají

jako turbany na hlavě, dva jsou prostovlasí a dva s plstěnými, hladkými klobouky. Mají celkem šest dlouhých, na konci zahnutých pastýřských holí, „leč všichni plní úžasu a nadšení dívají se na Božské Dítko a pokleknutím se jemu klanějí“ . . . Šat jejich je většinou z látky a sahá až po kotníky. Částečně jsou oděni jen prostými kožemi.

Tím bylo ponecháno fantasii sochaře a malíře volné pole, čehož mistr Andres náležitě použil. Druhého starce zobrazil v pravo v pozadí, klečícího v němém obdivu, úctě a bezeslovném klanění. V předu komposice na pravo pastýř právě dospěl svého místa. Přiklekává a zvedá svoji pravici k výrazu modlitby, kdežto jeho levice se ještě opozdila. Čtvrtý mužný zjev pastýře, v kožích oděného, již klečí na jednom koleně a vroucně vzývá Božské Pacho látko, zatím co soused jeho a druh, jakýsi to prostáček, svým obličejem dává průchod podobnému, jej přemáhajícím citu: kolení se Bohu.

Pravá strana skupiny dochází jaksi již klidu ve svém radostném chvatu, zatím co v levo panuje ještě čilý ruch, pohyb a spěch. Starší pastýř se svým synkem dospěli k jesličkám a otec ukazuje právě přiklekávajícímu mladíkovi s dojemnou radostí ve tváři, vytouženého Messiáše, tolik žádaného a očekávaného.

Messiáše v podobě bezmocného Dítka, plenkami ovinutého, uloženého v jesličkách . . . Posléze osmý pastýř, mladík ještě, uzavírá na levo celou skupinu svým bujarým a radostným spěchem. Dohnal již ostatní a nese darem Beránku Božímu — ovečku krásnou, bílou.

Hořící lampu antickou nad jesličky Ježíškovy, zavěsil sám sv. Josef.

Co říci ještě o stádu bělostných a hnědých oveček, které právě se svými psy dorazily na místo a zvědavostí, pokolení jich vlastní, tísní se a tlačí k jesličkám, vyjadřující tak symbolicky nesmírnou touhu duší lidských po Spasiteli.

Dvanáct jich se přihnalo a tísní před jesličkami. Dvanáct apoštolů, sv. Pavla v to počítaje, zatím co třináctá — Jidáš, odvrací se od Božského Dítka a obrací se zpět. Jsou bílé a hnědé, symbolisují snad bílé a barevné národy pokolení lidského, zatím co národ vyvolený odvrací se od knížete Pokoje, vyšlého z jeho vlastní krve? A osm pastýřů? Čtyři evangelisté, čtyři Otcové Církve? Což onen černý pes, co tu chce? Sv. Dominik vyobrazuje se s podobným . . ., než jistě fantasie zaběhla tu příliš daleko. Terezie Neumannová ocitá se co němý svědek betlémského děje, uvnitř ve stáji, na levo u dveří. Umělci k vůli přehledu znázornění této adorace, nezbylo než odstraniti celou přední stěnu. Tu-

díž tím velmi se liší jeho podání od vidění stigmatizované.

Celkový rámeček námětu i uvedené podrobnosti přesně udané visionářkou a dp. J. Naberev — jsou zakresleny na plátnu knihy Gerlichovy. Vše dýše uchvacující prostotou a takou přirozeností, že v nezaujatém diváku vyvolává dokonalou illusi tohoto poetického děje, jak věru před staletími, oné světodějné noci, skutečně s největší pravděpodobností, se mohl přihoditi. Tedy dokonalá jednoduchost a krása sama.

A ta je právě nesmírnou předností tohoto prostého, než velmi působivého námětu „konnersreuthského“, že dovede uceleně a soustředěně působit na diváka. Že netřísť jeho pozornost na různé postavy králů, komonstva a exotických zvířat, kterých při visi Tříkrálové, vidí Terezie N. velké množství, nýbrž že ve všem a všudy i roztržitou pozornost znova a znova uchvacuje a opět a opět přivádí mimoděk k samotnému jádru, téměř dramaticky tu znázorněného děje: k Madonně a Jezulátku. Ať kdekoliv zrak divákův spočine, odevšad, chtě, nechtě, musí k centru, k Božskému Dítku. Vždyť Jemu slouží tento hold . . .

V knihách o viděních Anny Kateřiny Emmerichové z Dülmenu, dle sepsání Klementa Brentano, zvláště v „Životě přesvaté Panny“ (vyd. L. Kuncíř 1929), nachází se též vise této stigmatizované řeholní sestry, týkající se zrození Páně v jeskyni betlémské. Jest pak mezi vyličením Terezinným a tímto značný rozdíl, ale přes to v přemnohých věcech podivuhodná shoda. Když pozorně sledujeme a srovnáváme duševní osobitost, rozpoložení mysli a pod., obou těchto visionářek, nemůžeme se ani tomu diviti. Podobné rozdíly nalézáme i při vyličení „Hořkého Umučení Páně“. Rovněž vyznamenává se různými správnými postřehy kulturně-historickými, ale sloh je tu květnatý, leckde až příliš rozvláčný. Vidění Emmerichové jsou přerývány jinými příhodami, kdežto způsob visí bývalé vesnické služky Terezie Neumannové, jest daleko prostší, ale za to intenzivnější, přirozenější a úsečnější. Terezie sama vidí vše, jako bezděčný divák, kterému i stále opakované vise, na př. umučení Páně, jsou pokaždé zcela novými zážitky.

Vise této haverské dívky, týkající se právě křížové cesty a smrti Spasitelovy, jsou vskutku ohromujícím obrazem. Náramně prostým, lapidárním podáním působí přímo drtivě. Nemůže býti ani jinak, neb líčí vše jako očitý svědek.

Emmerichová v podání Brentanově, vypráví pouze složité, bohatě zachycené, či příkrášlené události.

Obě vidí narození Páně udáti se v jeskyni. Kdežto Emmerichová popisuje složitou jeskyni s několika vchody a odděleními, nazírá Terezie N. pouhý skalní chlév co dějiště této světové události. Kateřina Emm. vidí rovněž odděleně zvěstování narození Páně anděly, leč pouze třem pastýřům a to značně vzdáleno od jeskyně Narození. Spatřuje náramný jas, sestupující na Pannu-Matku v okamžiku zrození se Děťátka, a pak „před Marií na koberci ležel zavinut novorozený Ježíšek krásný a zářící, jako blesk“. Ku podivu a nečekaně shoduje se s konnersreuthskou visionářkou ve věcech zcela podružných; tak u vchodu je narovnáno mnoho otepí slámy, sítině podobné, přes něž visely hnědé rohože. Rovněž sv. Josef zavěšuje hořící lampu, kterou tak dobře zná a popisuje Neumannová. Rovněž i u Emmerichové na severní straně jeskyně nalézá se ohníček, na němž Pěstoun Páně pak připravuje pokrmy. Též dülmenská Augustiniánka vidí v jeskyni pouze oslici, a žádné jiné dobytče —. Ale trpitelka bavorská, na otázky farářovy, který, jak mi zdůraznil, vystříhá se přísně, něco jí svými dotazy vsuggerovati, dovede mnohem přesněji a zcela

určitě i v podrobnostech podati své zážitky. Proto dle nich můžeme si učiniti zcela zřetelný obraz děje. Dokonce i značně barvitý. Zejména její úryvkovité podání Golgoty, otrásá nitrem a dovede až srdce rozrýváti. — —

Neníť divu, kdyžte její oči tak často vídají Spasitele. — — — — —
— — — — —
— — — — —

Základním rysem náboženství jest protimyslnost (paradoxon), krásně vyjádřená slovy Božského Spasitele, velebícího Otce, že věci království nebeského skryl před moudrými tohoto světa a zjevil je nemluvňátkům. Proto právě jako bezbranné, bezmocné Robátko sestoupil Věčný na naši zemi. Nikomu se nevnučuje, nikomu nerozkazuje, ale prostě jest tu a roztomilostí Svého zjevu vábí všechny ke Své lásce, rozechvívaje v podobě Děťátka nejhlubší struny lidského srdce. Kdo by se nezamíloval do miloučkého Dítka, znamenajícího všude nový život, radost z nové ratolesti rodu, z náplně nových nadějí a snů, jež se stává středem nesobecké lásky otce a zvláště matky. V bolestech rodí své dítě matka a proto jest jí tak drahým tento nový člověk.

Jako Dítě sestoupil k nám Věčný, snad aby ukázal, že dítě jest království nebeské. Dítě, které na výsost miloval.

A v podobě různých Jezulátek (vzpomeňme na naše Pražské, nesmírně uctívané v celé Jižní Americe) zve k Sobě hlavně ony dospělé děti, aby jim snad zdůraznil jinou nesmírnou duchovní pravdu o nejsprávnější cestě Svého následování a nejkratší pro návrat k Otci. Zároveň podmínku nejúčinnějšího rozvinutí mystického života z Boha a pro Boha, kterou nedostižitelně prostě a působivě nám hlásá roztomilé kvítko nebeské, sv. Terezička z Lisieux.

Naše lidstvo všemi pokroky a vynálezy úžasně sestaralo, ba zdegenerovalo již svojí přemoudřelostí a pýchou. Hnáno šíleným tempem života a zotročováno svými stroji, propadá blaseovnosti a vyčerpání kulturní, což jest neklamnou předzvěstí neodvratného pádu a konce.

Omladit se proto musí znovu ve svém srdci a myšlenkách! Uštváný moderní člověk, nenalézající nikde čistou radost a klid, znova se musí vrátiti ke zdroji Života a napájet opět z Jeho vod živých.

Nikdo dnes není na pochybách, že celý svět se svojí moudrostí ať diplomatů, či národohospodářů, či politiků, učenců i světoborných vynálezců ..., octnul se dnes na pokraji nejhroznější katastrofy v dějinách lidstva. Tu jedinou záchranou v bídě a nouzi nejvyšší — což může být jiného než Božské Dítko, přinášející

sebou: jednoduchost, prostotu, upřímnost, dobrotu a vše obejmající Lásku! Dítko, které prostě zve všechny k Sobě a všem otevírá poklady království nebeského, by jimi trvale založilo na zemi Dílo míru a pokoje. By na podkladě nejvyšších mravních i duchovních hodnot vybudovalo a zavedlo nový, blažený, zlatý lidský věk.

Zcela opačným způsobem než moudří tohoto světa zmocňuje se Božské Dítko duší a srdcí lidských. Nepřikazuje, nevyhrožuje, nesoudí a netrestá, ale všechny přitahuje k Sobě a volá, by Jménem Jeho sbratřili se lidé navzájem. Odpustili si a pomáhali druh druhu. Toť pravé Dítko míru, Kníže pokoje. Kdo srdcem vycítí Jeho volání, oddají se Dílu. Jsou to především, kdo pokořili se Mu celou duší, jako oni prostí pastýři betlemští, jichž cesta k Pravdě byla nejkratší a nejrychlejší. Vždyť skrze své svaté človecství vedlo je tam Dítko samo. A přivede i nás k Otci.

Každá pravda jest ve svém jádru prostá a samozřejmá. Čím vyšší pravda, tím zřejmější jsou její známky. Zde Pán světa leží v jesličkách — „Věčný se stal malým Děťátkem. Přišel do tmy. Přišel, když byla tma nejhlubší, jako Jeho milost přichází i nyní“ (Faber, Betlém I., 173). „Jest malým králem lidských srdcí, korunovaný láskou a oddaností“

(F. II. 166.). V tomto Dítku betlémském spočívá těžiště znovupokřesťanění celého světa. Kristus musí se znovunaroditi v srdcích lidských co Dítko, co Spasitel, co duchovní náš Vzor, na němž od základů znova vybudujeme vskutku křesťanský život v nás i mimo nás. Pak toto Dítko se stane Obnovitelem tváře světa, který již nyní v krisích a katastrofách neví kudv kam. Kéž by se obrátil k Němu zpět! Kéž by mu za to Dítko darem mohlo přinést — oproti beznaději všech — sbratření lidstva v lásce Svojí. Obnovu duchovních hodnot, zvláště mravních. Nový rozkvět pokolení lidského pod znovunastolenou vládou Dítka, o níž prorokovali visionáři, že lev kráčetí bude po boku telátka, vlk s beránkem a pardál odloží všechnu svoji divokost.

Dítko, jenž jest skutečným průlomem nadpřirozeného světa v tento náš ubohý svět, tříštící se a lámající sám v sobě! Jehož příchodu dnes jest potřeba stejně naléhavá, jako za dob rozpadu imperia římského a úpadku císařů! Dítko, zdroj naší radosti v Bohu. Dítko Pokoje, jehož zrození v Betlémě bylo a zůstane největší událostí v lidstvu. Protože proměnilo lidská srdce, přetvořilo jich nitro i život, ducha osví-

tilo a povzneslo do ztraceného domova v domě Otcovském.

Dítko, právě jako bezmocné robátko, choulící se láskyplně ke Své Matičce, nad jesličky k Němu nakloněné. To slovo na zemi nejsladší a nejdražší: matička! Co člověk přirozený nemá, aby nebyl vzal od matky své?! Zrodil se vůbec genius či velikán lidstva, aby v pozadí jeho života světu neznámá nestála jeho matka, po níž pravidlem dědí všechny svoje vlohy a schopnosti? Jaká tedy musila býti Matička, která měla a směla míti Božského Syna!!

Bylať to Maria — Rosa Mystica — vzor života, který chová Boha ve svém nitru: Matka Nejvyššího, „jejíž spojení s Bohem rostlo nepochopitelně po devět měsíců, co prodléval v jejím lůně“ (Faber I, 198). „Když viděla Dítě narozené . . . , její první úkon byl úkon lásky. Ale byla to láska nejvyšší, láska adorující . . . Ronila slzy nejpokornější radosti“ (F. I. 165). „Ano, svou pokorou se stala Matkou Boží — Maria, příčina veškeré naší radosti. Pokora jest ustavičné pamatování na přítomnost Boží . . . Pokorný člověk, jest člověk radostný. Jest ve světě jako dítě . . . , které prostě žije a vyhrívá se na výsluní, které jej obklopuje. Štěstí k němu přijde samo jako skutečnost nebo raději jako milostný

zákon“ (F. I, 228). Vskutku lze tuto výtečnou knihu Faberovu vřele doporučit k meditacím.

„Dítka raduje se z Mariiny líbezné lásky k sobě. Spanilá čistota jest dechem její krásné bytosti. Roste z její lásky, jako by byla Jeho potravou, ... koupá se v teple její čisté lásky, ... vdechuje její lásku, kochá se v tom, že ji stvořilo.“ (F. II, 254).

Vskutku, všechny radosti světa andělského nebylo možno přirovnati k jediné radosti mateřství Mariina!! ... (F. II, 222). Ký div, že neposkvrněně počatá Panna Marie, tak neskonálými milostmi zahrnutá, vzbuzuje úžas i největšího básníka. Sám Dante správně vycítil a zapěl o Marii: „Ó, ženo, tak veliká Jsi a mocná, že kdo milost sobě hledá a ne u Tebe, člověku se podobá, který rád by létal bez křídel ...“ Ještě krásněji vzdal hold Matce Boží její ctitel bl. Grignon z Montfortu ve svém „Tajemství Mariině: „Jestliže jsme jednou našli Marii, ... našli jsme všechno dobro, ... všechnu milost a všechno přátelství Boží, všechnu bezpečnost, ... všechnu pravdu, ... všechno vítězství, ... a všechnu radost v hořkostech života.“ --- „Když život Mariin je zakořeněn v duši, Maria žije v ní. Je-li Maria skutečnou Královnou v duši věrné --- dá jí žiti

neustále v Ježíši a Ježíše Krista v ní!“ Hodna jest tudíž veškeré úcty tato Brána nebes, skrze Níž, skrze Jejíž uchvácení vcházíme nejkratší, nejjistější cestou k nebes mystickým výšinám . . .

Než Maria-Matka jest zároveň nejvyšším myslitelným posvěcením ženy-matky vůbec. Jest hlasatelkou nejvzácnějšího povolání pokolení ženského, vůči kterému jakákoliv i nejpyšnější vymoženost moderní, emancipované ženy bledne a ztrácí se v prázdnotě své, jako dým a pára.

Ještě jiná postava jesliček nás poutá. Vábí náš zrak i působí skrytě na naše srdce. Tam na kolenou klečí Sv. Josef, Pěstoun Páně, aby se klaněl. „Jako nedělitelný byl jeho úkol, tak i jeho milost. Byla jedinečná . . . Byl zvláštní nádobou záliby Boží.“ (F. I, 186.) „Byl nástrojem se živou duší, byl představeným jenom, aby byl tím více sluhou.“ (F. I, 237.) „Josefova láska k Dítěm daleko převyšovala velikostí i něhou veškeru lásku všech otců, co jich kdy bylo dohromady.“ „Nebeské srdce Josefovo bylo samo o sobě světem.“ (F. II., 258.) A tak „pohybuje se mezi tajemstvími nejsvětějšího dětství, jako nemá osoba. Ale jeho vůně je všude.“ (F. I, 237.)

Sv. Josef, Pěstoun Páně, hlava sv. Rodiny! Jak nevzpomínat tu oné blaho-

dárné instituce, základu vši, zejména křesťanské kultury: **rodiny!** Právě **proto stala** se středem šílených náporů mocností zla, poněvadž správně vycítily, že jedině na troskách křesťanské rodiny mohou úplně dokonati své dílo zkázy a naprostého rozvratu společnosti lidské.

Proto třeba tím silněji a radostněji přilnouti k ryze křesťanské náplni rodinných svátků Vánočních! Ohromná láska Boží, která dala svého vlastního Syna nám darem do jesliček betlémských, sama naučila nás milovati se navzájem, prokazovati si Jménem Jeho obapólnou lásku, ... právě tyto dny, co nejintensivněji, co nejštědřeji! Vždyť Bůh a Spasitel světa v podobě Dítka sestoupil do bídy a utrpení našeho, aby je posvětil, Nás z něho vykoupil a životem věčným obdařil. Proto Vánoce, svátky posvěcené touto radostí v Bohu našem a Spasiteli, právě touto láskou a vzájemným odpouštěním nejúčinněji razí cestu nejvelkolepější ideji **s b r a t ř e n í l i d s t v a**, která jen na náboženském, t. j. nejvyšším mravním podkladě jest uskutečnitelnou a možnou.

V á n o c e, nejradostnější svátky v roce! Jak by také nebyly, když jsou nám připomenutím nejradostnější události naší víry. „**J e s t t o r a d o s t v š e c h r a d o s t í v e š k e r é z e m i.**“ „Ra-

lost jest svěžest našeho ducha. Radost je doživotní jitra našich duší.“ (F. I, 254.) Radost, radost!! „V srdci duchovního světa jest nejhloběji radost. Svět utrpení spočívá na ní jako na bezpečném základě, . . . pod každým utrpením jest radost. Když dospějeme toho, abychom správně rozuměli životu, vidíme, že bolest jest konec konců jenom služkou radosti. Radost lne k nám jakožto tvorům Božím. Radost visí kolem všeho, co náleží Bohu. Naše srdce směřuje vzhůru, protože Bůh jest nahoře.“ (F. II, 208.) „Radost jest při světcích ustavičnou přítomností Boží a jasným pramenem, z něhož duch modlitby čerpá čerstvou vodu každé hodiny. Duch radosti je činí způsobilými uskutečňovati pravdu, která se stala kotvou jejich života. Vždyť radost jest darem Ducha Svatého.“ (F. II, 212.)

A tuto radost, tuto posilu ducha a svoji nejvniternější vzpruhu čerpali od nepaměti vyznavači Kristovi, od nejkrásnějšího a nejdražšího zpodobení tohoto díkůvzdání Bohu — od jesliček. Od jesliček, kterými vlastně začíná liturgie roku života pospolitostí lidí s Bohem v lůně Církve. Jesličky jsou tedy holdem Bohu-Otci, za Jeho přenesmírný dar — Syna. Jsou holdem Synu, za Jeho přenesmírnou lásku, že k vůli nám vzal na se podobu nejpokornějšího slu-

žebníka. Jsou holdem Duchu Svatému, který osvítil a proměnil srdce lidská a rozlévá hojný pramen milostí k vůli Synu i Otci na celé pokolení lidské. Jsou holdem Panně Neposkvrněné, Královně nejvyšší radosti a Matce nejhlubšího bolu, která oboje i lásku i nezměrné utrpení svoje obětovala se Synem svým v obět na usmířenou za hříchy naše.

K tomu všemu nás vedou jesličky. Novinkou jesliček mistra Andrese je právě čistě lidský, přirozený jich námět. Prostá venkovská dívka vypráví tento světodějný akt co nejpřirozeněji. A stejně jednoduše podal jej umělec bez příkras, bez kůrů andělských, bez králů a jich komonstva. Za to tím mocněji působí jich výzva na nás. Ať jste prostí nebo vznešení, chudí jako boháči: my všichni lidé všedních našich dnů — pojďme a pokloňme se s pastýři!!!

Snoubí se tu prostota i vznešenost, klid i horoucí výheň obdivu, lásky a nejhlubší pokory zároveň, aby zrodivšímu se Dítku — Spasiteli světa byl vzdán nejvyšší hold celou duší, celým srdcem, ba každíčkou i nejposlednější buňkou těla, protože celým dílem svítí a proniká, září a plápolá, . . . nejčistší a krásná L á s k a!!

Kdokoliv uzří tento výtvar lásky a nadšení, oddanosti i pokory, zamiluje si jej. Vždyť dovede v doutnající popel

našich citů hoditi jiskérku živého ohně, která zapaluje, . . kapičku štěstí, které opojuje, seménko nadšení, které uchvacuje, paprsek Světla, které posvěcuje . . . Proto pronikne i krunýřem ledu a příkrovem duchovní smrti . . .

Chtě, nechtě cítí se divák v duchu puzen na kolena před miloučkým, bezmocným Tvorečkem v plenkách a košilce v náruči nejsladší Maticky-Panny. Strhují jej pastýři k sobě. Nutí jej padnouti v prach zemský v nejhlubší pokoře před Nejvyšším. Jeho domýšlivost a pýchu lidskou pokořují co nejniže, aby odtud co nejvýše povznesla jeho duše na perutích modlitby mysl svoji usebranou, jako by vytrženou k výšinám nebes! K Otci, Synu i Duchu Svatému.

Nesporně podobné dílo nás podmaňuje. Jest to hymnus víry, naděje a lásky. Hymnus strhující. Hymnus mimoděk přesvědčující. Hymnus neodolatelně všechny nutící: Venite, adoremus! Pojdme a klanějme se! Flectamus genua! Na kolena padněmež! Hymnus realizující v duši diváka prožití nejvnitřnějšího jádra křesťanství v onom nejvyšším daru dobroty a lásky Otcovy: **V ž d y ť S l o v o t ě l e m u č i n ě n o j e s t a p ř e b ý v a l o m e z i n á m i !**

Jest tomu právě deset let, co v naprostou tmou mé ubohé duše, právě o Vánocích padl nejprvnější paprsek této přeradostné Zvěsti. V podobě vánočního článku ze spisku Pavly Moudré. Vzdor tomu, že byl silně zabarven všelikými naukami, jimiž jsem se tehdy obíral, zasel v duši nejmenší zrníčko hořčičné . . .

„Byl to první záblesk milosti, která, byvši uchopena, pracovala dál a dál . . .“

Z toho srdce přeji všem, kdo tyto ubohé řádky čísti budou, podobný i sebe menší dotyk milosrdné ruky Boží. A milostí Páně požehnané Vánoce!

J e ž í š K r i s t u s
v č e r a i d n e s i n a v ě k y v ě k ů,
A m e n.

Týž autor, Dr. R. W. Hynek, vydal svoje stěžejní dílo: „Obrození Římem“ I./II. díl. (Brož. 40 Kč, váz. 58 Kč) „knihu revoluční, jaká ještě nebyla v Čechách vydána“. Objednávky vyřizuje Čsl. Akc. Tiskárna, Praha II., Charitas. Lad. Kuncíř, Praha II., Voršilská. Hofírek, Olomouc, Wilsonovo nám. Atelier V. Andres, Praha XII., Korunní 24.

V komisi Lad. Kuncíře připravují se další svazky: „Spiritism a víra“. „Náhražky mystiky“. „Spalování ohněm“. „Okkultism a jeho hodnocení“. „Křesťanská mystika“. „Maria — Rosa ~~mystica~~“, atd.